

8 miljoonaa suomalaista vuonna 2050?

Samuli Manu, Vera Järvenreuna, Maria McPartlin, Laura Koivisto-Khazaal, Janne Antikainen

Hankkeessa tarkastellaan tilannetta, jossa suomalaisia olisi kahdeksan miljoonaa vuonna 2050. Hanke valottaa nykytilaa ja syventyy siihen, miten merkittävä väestönkasvu voisi toteutua taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla.

Sisällysluettelo

Kahdeksan miljoonaa suomalaista näkökulmana talouden kasvun tulevaisuuksiin	3
Lisätietoja projektin aikataulusta ja prosessista	5
Minkälainen Suomi on nyt?	7
Mitä jos meitä suomalaisia olisi 8 miljoonaa vuonna 2050?	9
1. Suomi on tunnettu ja houkutteleva vaihtoehto, jonne on mahdollista juurtua	11
2. Työllistymisen ja yrittäjyyden rakenteet tukevat menestyksestä ja vastaanottavaa yhteiskuntaa	15
3. Suomi on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä ja huomioi alueelliset erot	19
4. Monimuotoista suomalaisuutta arvostetaan ja yhteiskuntarauhaa ylläpidetään	24
Suosituksat.....	29
SUOSITUS 1: Suomi tarvitsee rakentavaa kansallista keskustelua suomalaisuuden identiteeteistä sekä paikallisia ja kansallisia toimia	29
SUOSITUS 2: Suomi tarvitsee kansainvälisen EVPY-indeksin	30
SUOSITUS 3: Monimuotoinen Suomi tarvitsee kokonaisstrategian	31
Loppusanat	32
Lähteet.....	33

Kahdeksan miljoonaa suomalaista näkökulmana talouden kasvun tulevaisuuksiin

Kahdeksan miljoonaa suomalaista vuonna 2050? -hankkeessa tarkasteltiin Suomen ja sen kuntien talouden kasvun ja kestävyys tulevaisuutta. MDI:n johtamassa työssä pohdittiin tilannetta, jossa suomalaisia olisi kahdeksan miljoonaa vuonna 2050. Suomen väestö kasvaa vain maahanmuutosta. Jos tämänhetkinen tahti jatkuisi, Suomen väestö olisi noin 6,2 miljoonaa henkilöä vuoteen 2050 mennessä. Kahdeksan miljoonan asukkaan Suomi vaatisi siis nykyistä huomattavasti laajamittaisempaa maahanmuuttoa. Miten yhteiskunnallisten rakenteiden pitäisi uudistua, ja millaisia seurauksia merkittävästä väestönkasvusta voisi olla? Miten huomattava väestönkasvu voisi toteutua yhteiskunnallisesti, taloudellisesti, ekologisesti ja kulttuurisesti kestävällä tavalla? Hankkeen tavoitteena oli paitsi etsiä vastauksia näihin kysymyksiin myös herättää yhteiskunnallista keskustelua Suomen positiivisesta tulevaisuudesta.

Tämä näkökulma pyrki osaltaan vastaamaan Sitran Talouden kasvun tulevaisuudet -rahoitushaun tavoitteisiin. Rahoitushaussa haettiin selvityksiä, jotka olisivat vaihtoehtoisia, mutta perusteltuja tulevaisuudenkuvia. Jaamme haun lähtökohtana olleen ajatuksen siitä, että Suomessa on tarve löytää uusia ja luovia tapoja ajatella talouden ja sen kasvun tulevaisuutta ja että tämä on välttämätöntä yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemiseksi.

Projektimme lähtökohtana on ollut ajatus, että maahanmuuttoa tarvitaan, jos haluamme säilyttää nykyisen kaltaisen hyvinvointiyhteiskunnan. *Tulevaisuuden turvallisuus ei rakennu maahanmuuton torjunnasta, vaan sen edistämisestä suunnitelmallisesti ja tutkimustietoon perustuen.*¹ Lisäksi projektissamme on lähdetty liikkeelle siitä, että Suomi muuttuu maahanmuuton myötä, mutta muutoksen ei tarvitse olla meille uhka. Ajattelemme tämän edellyttävän työtä ja resursseja, joista esimerkkinä voidaan mainita investoinnit kaksisuuntaisen kotoutumisen² ja yhteiskunnallisen vastaanottavuuden³ edistämiseen. Lisäksi tekemäämme työtä on motivoinut ajatus *toimijuudesta* ja siitä, että tulevaisuuteen on mahdollista vaikuttaa.

¹ Jari Taponen, Prevenza 8.8.2025 Suomen Tulevaisuuden tekijät-projektin webinaari.

² Ajatus kaksisuuntaisesta kotoutumisesta sisältyy Euroopan unionin kotouttamispolitiikan yhteisiin perusperiaatteisiin. Kotoutuminen määritellään dynaamisena kahdensuuntaisena keskinäisen mukautumisen prosessina, johon kaikki jäsenvaltioiden maahanmuuttajat ja asukkaat osallistuvat. Yhteiskunta muuttuu, kun väestö monimuotoistuu ja maahan muuttanut henkilö hankkii yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja. <https://kotoutuminen.fi/yhteiskunnan-vastaanottavuus>

³ Yhteiskunnan vastaanottavuus merkitsee yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja hyvien väestösuhteiden tosiasiallista toteutumista yhteiskunnassa. Yhteiskunnan vastaanottavuuden toteutuminen vaikuttaa maahan muuttaneen henkilön mahdollisuuteen kotoutua. Vastaanottavuuden edistäminen edellyttää yhteiskunnan eriarvoistavien rakenteiden tunnistamista ja purkamista palveluiden aktiivista kehittämistä. <https://kotoutuminen.fi/yhteiskunnan-vastaanottavuus>

Miksi juuri kahdeksan miljoonaa? Tämän kysymyksen kuulin useampaan kertaan projektin aikana. Kahdeksan miljoonaa valittiin tavoitteeksi sen vuoksi, että se olisi selvästi arvioitua suurempi määrä kuin nykyisellä väestönkasvun tahdilla saavutettaisiin. Kahdeksan miljoonaa olisi kuitenkin mahdollisuuksien rajoissa oleva väestönkasvu.

Työmme tavoitteena ei kuitenkaan ole keskustella, onko kahdeksan miljoonaa asukasta Suomelle mahdollinen, realistinen tai edes toivottava, vaan nimenomaan keskittyä siihen, minkälaisia muutoksia yhteiskunnassa tapahtuisi ja toisaalta tulisi tapahtua, jos väestö kasvaisi nykyistä selvästi nopeammin maahanmuuton kautta. Projektin myötä kävi selväksi, että nämä aihepiirit ovat tärkeitä jo nyt, kun väestönkasvumme on maahanmuutosta riippuvaista, oli väkilukumme sitten 5,6 miljoonaa, kahdeksan miljoonaa tai jotain muuta.

Kahdeksan miljoonaa suomalaista vuonna 2050? -hankkeen tietopohjaa on kerrytetty asiantuntijavetoisten teemakatsausten ja keskustelevien työpajojen kautta. Teemakatsausten kuvaukset on julkaistu työpapereina, ja niiden sisältöjä on siteerattu myös tässä raportissa. Työpajojen tavoitteena on ollut tuoda eri sidosryhmien äänet mukaan keskusteluun. Lisäksi työtä edistettiin kahdessa ohjausryhmän kokouksessa sekä Sitran järjestämässä saman rahoitushaun kautta rahoitettujen hankkeiden yhteisissä työpajoissa.

Tässä loppuraportissa on tiivistetty hankkeen aikana syntyneet ajatukset siitä, millaisia seurauksia merkittävästä väestönkasvusta Suomelle voisi olla ja miten yhteiskunnallisten rakenteiden tulisi tällöin uudistua. Käsitlemme aihetta laajasti eri näkökulmista Suomen houkuttelevuuden, työllistymistä ja yrittäjyyttä tukevien rakenteiden, kokonaiskestävyyden ja yhteiskuntarauhan kautta. Suosittelemme, että Suomessa käydään kansallista ja paikallista keskustelua identiteeteistä. Lisäksi tarvitaan uudenlainen indeksi, joka mittaa elinvoimaa, veto- ja pitovoimaa sekä yhteiskuntarauhaa. Monimuotoiselle Suomelle tulisi myös luoda kansallinen kokonaisstrategia.

Lisätietoja projektin aikataulusta ja prosessista

Projektitiimin työ jakaantui kolmeen eri osioon (kuvio 1): ennakointi ja visiointi, osallistaminen sekä viimeistely ja julkistaminen. Projektia edistettiin myös Sitran järjestämissä kolmessa hankkeiden yhteisissä työpajoissa (20.8., 16.10. ja 1.12.), sekä kahdessa ohjausryhmän kokouksessa (30.9. ja 12.12.). Ohjausryhmä koostui MDI:n työryhmästä, Sitran edustajista sekä kutsutuista henkilöistä: Osmo Soininvaara (politiikko, tietokirjailija ja myös MDI:n neuvonantaja) ja Nafisa Yeasmin (Oulun yliopiston Kerttu Saalasti Instituutin mikroyrittäjyyskeskus MicroENTREN kehityspäällikkö).

Mitä jos Suomessa olisi kahdeksan miljoonaa suomalaista vuonna 2050? -prosessi

Kuvio 1: Projektin prosessikaavio kuvaa eri osa-alueet ja aikataulun.

Projekti oli jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisen osion, eli ennakkoinnin ja visioinnin, tuotoksena syntyi neljä temaattista työpaperia: *Ilmastomuutos, muuttoliikkeet ja maahanmuuton kestävyysvaikutukset, Maahanmuutto Suomessa ennen, nyt ja tulevaisuudessa, Kaksi tulevaisuuskuva vuosien 2024—2050 väestönkehityksestä sekä Talous kahdeksan miljoonan suomalaisen Suomessa vuonna 2050.*⁴

Työpapereita hyödynnettiin osallistavassa osioissa, eli tulevaisuuskuvia luovissa asiantuntijadialogissa (19.8.) ja nuorten työpajassa (4.11.) sekä kahdessa työpajassa, joista yksi oli suomeksi (23.9.) ja toinen englanniksi (24.9.). Asiantuntijadialogin osallistajat

⁴ Aro, Rasmus: [Kaksi tulevaisuuskuva vuosien 2024—2050 väestönkehityksestä](#); Järvenreuna, Vera: [Ilmastomuutos, muuttoliikkeet ja maahanmuuton kestävyysvaikutukset](#); Laesterä, Eero: [Talous kahdeksan miljoonan suomalaisen Suomessa vuonna 2050](#); Saukkonen, Pasi: [Maahanmuutto Suomessa ennen, nyt ja tulevaisuudessa](#).

(kahdeksan henkilöä) edustivat joko tutkimus- tai taidealaa. Nuorten työpaja toteutettiin yhteistyössä vantaalaisen Dreamchasers-järjestön kanssa, ja osallistujat (25 henkilöä) olivat 16–25-vuotiaita nuoria ja nuoria aikuisia. Syyskuun suomenkieliseen työpajaan osallistui 21 henkilöä eri sidosryhmistä (työmarkkinaosapuolia, oppilaitosten, valtionhallinnon ja kolmannen sektorin edustajia). Englanninkieliseen työpajaan osallistui 16 henkilöä, ja joukossa oli eri maahanmuuttotatuksella Suomeen muuttaneita sekä Suomessa syntyneitä.

Kaksikieliseen lopputapahtumaan joulukuussa 2025 osallistui noin 40 henkilöä. Tapahtumassa esiteltiin projektissa luodut pääviestit ja suositukset sekä annettiin yleisölle kommentointimahdollisuus. Lisäksi Helsingin yliopiston Riina Bhatia oli pyynnöstä valmistellut kommenttipuheenvuoron hankkeen tuotoksista.

Suomenkielinen loppuraportti julkaistiin hankesivuilla joulukuun 2025 lopussa, ja englanninkielinen versio tammikuussa 2026.

Kuva 1: Syyskuun työpajoissa osallistettiin eri sidosryhmiä suomeksi ja englanniksi. MDI:n asiantuntija Samuli Manu toimi myös kellottajana. Kuva: Anssi Kumpula

Minkälainen Suomi on nyt?

Vuosi 2015 kuuluu Suomen väestöhistorian merkittäviin käännekohtiin. Kyseinen vuosi oli viimeinen, jolloin syntyneiden määrä ylitti kuolleiden määrän. Viimeisen kymmenen vuoden aikana maahanmuutto on yksin mahdollistanut väestönkasvun Suomessa. Hankkeessa tuotettujen väestöennusteiden mukaan Suomen työikäinen väestö vähenee pitkällä aikavälillä siinä määrin, että nykyisten palvelu- ja rahoitusrakenteiden ylläpitäminen edellyttää maahanmuuttoa. (Aro 2025.)

Hankkeen talouskatsaus osoittaa, että Suomen julkisen talouden tulevaisuudennäkymät ovat nykyisellä kehityspolulla hyvin haasteelliset. Haasteet koskevat jo talouden nykytilaa, jossa tuottavuuden kasvu on 0,5 % ja maahanmuuttajien työllisyysaste 73 %. Lisäksi hyvinvointialueiden talous on noin puolella alueista alijäämäinen. Alueiden palveluntarve kasvaa erityisesti ikääntymisen vuoksi. (Laesterä 2025.)

Ilmasto ja kestävä kehitys on hankkeen yksi näkökulma. Suomen kansallisiin ilmastotavoitteisiin ei olla pääsemässä nykyiselläkään väestömäärällä. Alueet ovat hyvin erilaisissa asemissa niin päästövähennyspotentiaalin, vihreän siirtymän mahdollisuuksien kuin ilmastomuutoksen haittojen näkökulmasta. Päästövähennysten osalta on ilmeistä, että erikokoiset kunnat ja kaupungit toteuttavat ilmastotyötä eri lähtökohdista. Kasvavien kaupunkien ilmastotyön haasteet liittyvät muun muassa rakentamisen ja liikenteen päästöihin, kun taas maaseutumaisissa kunnissa painitaan maatalouden päästöjen ja metsien hiilinielujen heikentymisen kanssa. (Järvenreuna 2025.)

Suomalaisen maahanmuuttopolitiikan historia on verrattain lyhyt ja aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa on harjoitettu vasta noin 20 vuoden ajan. Konkreettisia toimia työperusteisen maahanmuuton edistämiseksi käynnistettiin ensimmäisen kerran vasta pääministeri Juha Sipilän hallituskaudella (2015–2019). Samansuuntaista linjaa jatkettiin myös pääministereiden Antti Rinteen (2019) ja Sanna Marinin (2019–2023) hallituksissa. Nykyisen pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma ja toteutetut politiikkatoimet poikkeavat selvästi aiempien hallitusten aikana muotoutuneesta aktiivisemman maahanmuuttopolitiikan linjasta. Maahanmuuton ehtoja on kiristetty, maahan jäämisen edellytyksiä rajattu, pysyvän oleskeluluvan saamisen kriteerejä tiukennettu sekä Suomen kansalaisuuden myöntämisen ehtoja vaikeutettu. (Saukkonen 2025.)

Etnisesti ja kulttuurisesti moninainen Suomi ei ole viimeaikainen ilmiö, eikä se ole ainoastaan maahanmuuton tuottamaa. Suomi on aina ollut monikulttuurinen maa. Suomalaisuuteen liittyy paradoksi. Suomessa on vahvat vähemmistöoikeudet, kuten ruotsin kielen asema ja ortodoksisen kirkon tunnustettu asema, mutta samalla suomalaisuutta on usein määritelty varsin kapeasti kielen, etnisyyden, uskonnon ja jaetun historian perusteella. Suomessa – kuten monissa muissakin maissa – julkista keskustelua hallitsevat usein nationalistiset

puheenvuorot, joissa kaivataan paluutta oletettuun yhtenäiskulttuuriin ja epäillään moninaisuuden merkitystä osana kansallista identiteettiä. On kuitenkin huomattava, että suomalaisuus on jo muuttunut. (Saukkonen 2025.)

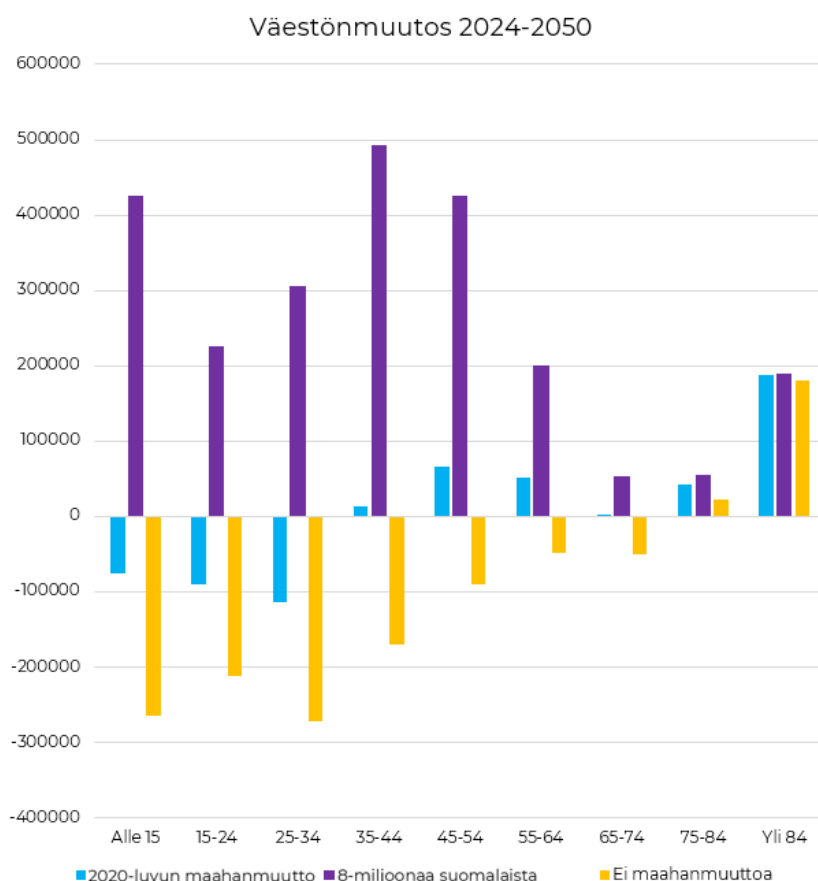

Kuva 2: ”Miksi juuri kahdeksan miljoonaa” kysyivät useat projektin työpajoihin osallistuneet. Kahdeksan miljoonaa valittiin tavoitteeksi sen vuoksi, että se olisi selvästi arvioitua suurempi määrä kuin nykyisellä väestönkasvun tahdilla saavutettaisiin (noin 6,2 miljoonaa vuonna 2050). Seitsemän miljoonaa ei olisi ehkä herättänyt yhtä paljon kysymyksiä. Kuva: Anssi Kumpula

Mitä jos meitä suomalaisia olisi 8 miljoonaa vuonna 2050?

Hankkeessamme hahmotamme Suomen kehitystä tilanteessa, jossa väkiluku kasvaa kahdeksaan miljoonaan asukkaaseen vuoteen 2050 mennessä noin 95 000 henkilön vuotuisen nettomahaanmuuton seurauksena. Väkiluvun kasvu kahdeksaan miljoonaan asukkaaseen edellyttäisi Pohjoismaiden mittakaavassa poikkeuksellisen suurta maahanmuuttoa. Vuosittain väestön tulisi kasvaa keskimäärin 1,35 prosenttia, mikä vastaa esimerkiksi Australian ja Uuden-Seelannin toteutunutta kasvuvauhtia vuosina 2010–2024. (Aro 2025.)

Mitä tämä tarkoittaisi käytännössä Suomen väestörakenteen kannalta? Voimakas maahanmuuttovetoinen kasvu kasvattaisi erityisesti työikäistä väestöä huomattavasti (kuvio 2). Aiemman maahanmuuton ikärakenteen perusteella Suomen työikäinen väestö lisääntyisi noin 1,35 miljoonalla henkilöllä vuoteen 2050 mennessä, kun taas 2020-luvun maahanmuuttotasolla työikäisten määrä vähenisi hieman. (Aro 2025.)

Kuvio 2: Väestönmuutos vuosina 2024—2050 kolmessa eri skenaariossa: 2020-luvun maahanmuuton määrällä, kahdeksan miljoonan Suomen skenaariossa, ja ilman maahanmuuttoa.

Kahdeksan miljoonan asukkaan tulevaisuuskuva ei riitä kääntämään peruskouluikäisten määrän kehitystä nousuun vuoteen 2032 mennessä. Vaikka nettomuutto olisi 95 000 henkilöä vuodessa kaikissa ikäryhmissä, peruskouluikäisten määrä jatkaisi laskuaan 2030-luvun alkupuolelle saakka. Lisäksi tämä skenaario ei olennaisesti muuta yli 74-vuotiaan väestön määrällistä kehitystä, mutta vaikuttaa alueellisiin edellytyksiin vastata ikääntymisen tuomiin haasteisiin. (Aro 2025.)

Kysyimme projektin verkkosivuilla ja syyskuun työpajoihin osallistuvilta tulevaisuudenvisioita kahdeksan miljoonan asukkaan Suomelle. Tiivistimme saamamme hahmotelmat seuraavanlaisesti: *Vuonna 2050 Suomi on välttänyt polarisoitumisen ja yhteiskunnallisen kaaoksen. Poliittikka on inhimillistä ja pitkäjänteistä, talous kestäväällä pohjalla ja työelämä joustavaa. Maahanmuuttopolitiikka tukee moninaisuutta, ja elämäntapamme on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä.* Seuraavissa luvuissa avaamme tarkemmin projektin aikana tehtyä visiointia temaattisesti.

Kuva 3: Projektin työpajoissa pyrittiin keräämään mahdollisimman kattavasti osallistujien ajatuksia. Apuna oli sekä selainpohjainen työkalu screen.io että projektitiimin jäsenet, kuten kuvassa kirjurina toiminut MDI:n asiantuntija Maria McPartlin. Kuva: Anssi Kumpula

1. Suomi on tunnettu ja houkutteleva vaihtoehto, jonne on mahdollista juurtua

”Suomen väestön määrän kasvaminen kahdeksaan miljoonaan vuonna 2050 edellyttää sekä vahvaa opiskelu- ja työperäistä maahanmuuttoa, Suomen houkuttelevuuden lisäämistä ja tehokasta kotouttamista eri puolille Suomea, että lapsiystävällisen Suomen rakentamista, jossa suomalaisten toivoma lapsiluku voi toteutua. Tarvitaan tulevaisuuden uskon vahvistamista ja positiivista puhetta Suomen tulevaisuudesta, jotta nuoret uskaltavat sitoutua ja perustaa perheen. Osaajista tullaan kilpailemaan kansainvälisesti, koska syntyvyys on kääntynyt globaalisti laskuun melkein joka puolella. Suomen tulee olla houkutteleva ja turvallinen paikka tulla opiskelemaan ja tekemään työtä. Pohjoismaat ja Baltian maat voisivat olla yhdessä osaamiskeskittymä, johon mielellään tullaan.” (Anonyymi vastaus verkkosivuilla olleeseen kyselyyn)

“All those claims of labour shortage never translated into Finnish employers becoming eager to hire foreigners, even when they speak excellent Finnish. Given this, there is no point in even trying to plan on staying here and, sure enough, I am actively applying for jobs outside.” (Syyskuun työpajan ennakkokommentti)

“If you asked me this question last year, I would say that I'll be leaving Finland, but now that I have a Finnish family here, I feel I really belong.” (Syyskuun työpajan ennakkokommentti)

Suomi ei valitse osaajiaan

Suomi ei valitse osaajiaan maailmalta, vaikka kansainvälistä rekrytointia tehdäänkin. Kansainvälisesti liikkuvat koulutetut ihmiset saattavat valita Suomen muiden mahdollisuuksien joukosta. Suomen maine maailmalla ei suinkaan ole huono, vaan käsitys maastamme onnellisten ihmisten yhteiskuntana on levinnyt laajalle. Ongelmana on, että Suomea verrataan muihin pohjoiseurooppalaisiin maihin, kuten Pohjoismaihin, Benelux-maihin, Saksaan ja Britteinsaarten maihin. Nämä tunnetaan paremmin ja laajemmin, ja Suomen vetovoimatekijät jäävät vähäisemmiksi. (Saukkonen 2025.)

Jos Suomi haluaa aktiivisesti kasvattaa väkilukuaan, sen on oltava aiempaa houkuttelevampi erityisesti osaavan työvoiman ja opiskelijoiden silmissä, sillä kilpailu kansainvälisistä osaajista kovenee jatkuvasti. Suomeen muuttaneille on tarjottava selkeä perspektiivi jäädä maahan ja päästä kohtuullisilla panostuksilla yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi oikeuksineen ja velvolluuksineen. (Saukkonen 2025.)

Vaarana on, että menetämme jo täällä asuvat osaajat, niin Suomessa syntyneet kuin tänne muuttaneet, jos emme pysty tarjoamaan houkuttelevia uramahdollisuuksia tai edistämään yhteiskunnallista vastaanottavuutta riittävän nopeasti.

Yksi maahanmuuttoon liittyvä tyypillinen illuusio Suomessa on, että ilmastonmuutos muodostaisi hallitsemattomia ja äkillisiä muuttoliikkeitä kuivuvilta päiväntasaajan alueilta Eurooppaan. Asia ei ole näin suoraviivainen, sillä vaikka ilmastonmuutos vaikuttaa muuttoliikkeisiin, se on harvoin ainoa tai tärkein syy siirtolaisuudelle. Ilmastonmuutos ei siis yksinään aja väestöä lähtemään kotoaan, vaan sillä on voimistava vaikutus perinteisiin muuttoliikkeiden tekijöihin, kuten taloudellisten ja sosiaalisten edellytysten tai turvallisuuden heikkenemiseen. Vaikka ilmaston- ja ympäristönmuutos voivat vaikuttaa ihmisten muuttopäätöksiin alueilla, joilla ne heikentävät ratkaisevasti elinoloja tai elinkeinoja, muuttoliike on ensisijaisesti valtion sisäistä tai kohdistuu naapurimaihin. Suomeen tai muualle Eurooppaan suuntautuvaan ilmastosiirtolaisuuteen liittyviä suoraviivaisia johtopäätöksiä ei siksi pidä tehdä. (Järvenreuna 2025.)

Kuva 4: Syyskuun englanninkielisessä työpajassa otettiin ryhmäkuva, ja keskusteltiin vilkkaasti siitä, että osaajilla on Suomen lisäksi monta muuta vaihtoehtoa punnittavana. Vastaanottavainen yhteiskunta ja pysyvyyden mahdollistava maahanmuuttopolitiikka ovat silloin tärkeä osa veto- ja pitovoimastrategiaa. Kuva: Anssi Kumpula

Maahanmuuttopolitiikan rakenteelliset haasteet ja uudistustarpeet

Kansallisessa politiikassa ensimmäisen askeleen tulisi olla merkittävä suunnanmuutos suhteessa pääministeri Petteri Orpon hallituksen harjoittamaan politiikkaan. Suomen tulisi suhtautua maahanmuuttoon myönteisesti ja ymmärtää tarve ponnistella toivotun kaltaisen maahanmuuton edistämiseksi. Suomeen asettautumista kannattaa tukea kaikkien maahanmuuttajaryhmien kohdalla kullekin ryhmälle parhaiten sopivalla tavalla. (Saukkonen 2025.)

Projektin työpajatyöskentelyssä nostettiin esiin maahanmuuttopolitiittisena haasteena järjestelmän monimutkaisuus, hitaus ja ennakoimattomuus. Työpajassa kerättyjen näkemysten perusteella Suomen tulisi siirtyä kohti avoimempaa ja joustavampaa maahanmuuttopolitiikkaa, jossa maassa pysyminen ja kotoutuminen tehdään helpoksi, ei riskialttiiksi tai epävarmaksi. Haastavaksi nykyisessä systeemissä koetaan esimerkiksi se, että statuksen vaihto (opiskelijasta työntekijäksi tai yrittäjäksi) on usein oleskelulupaprosessissa ”nollapisteeseen” paluuta, ja sen vuoksi jopa riskialtista. Myös niin sanottu kolmen kuukauden työttömyyssääntö⁵ ei osallistujien mielestä huomioi riittävän hyvin yksilöllisiä tilanteita ja voi vähentää motivaatiota juurtumiseen.

Työpajassa toivottiinkin, että Maahanmuuttoviraston roolia kevennettäisiin prosessin arvioinnissa siten, että henkilön tilanne arvioidaan kokonaisuutena kerran eikä toistuvasti eri elämänvaiheissa. Tätä voisi edesauttaa, jos Suomen oleskelulupajärjestelmä perustuisi selkeään malliin, jossa opiskelijat, työntekijät ja yrittäjät voivat siirtyä joustavasti elämäntilanteesta toiseen, ja tavoitteena olisi nimenomaan pysyvyyden edistäminen. *Suomen täytyy etsiä tulevia yhdenvertaisia maan kansalaisia, ei enää tilapäistä vierastyövoimaa. Silloin kun tämä ajatus on sisäistetty, lainsäädäntö sen mukaan. (kommentti syyskuun työpajan ryhmätyökoosteessa)*

On myös tärkeää mitata maahanmuuttopolitiittisten uudistusten onnistumista selkeillä indikaattoreilla. Työpajoissa kirjattuja ehdotuksia indikaattoreiksi ovat muun muassa maassa pysymisen ja työllistymisen parantuminen, kansainvälisten opiskelijoiden jäämisasteen kasvu, sujuvamat viranomaisprosessit sekä maahanmuuttajataustaisten henkilöiden lisääntyvä edustus julkisella sektorilla myös päätöksentekotehtävissä. Pitkällä aikavälillä tavoitteena on, että Suomeen muuttaa ja jää enemmän ihmisiä kuin täältä poistuu ja että Suomi nähdään maana, jossa osaaminen ja elämä voivat aidosti juurtua.

⁵ 11.6.2025 voimaantullut lakimuutos: Jos työntekijä jää työttömäksi, hän voi oleskeluluvan voimassaollessa etsiä uuden työn, jota hänellä on luvalla oikeus tehdä. Jos voimassa oleva lupa ei salli työntekoa uudessa työssä eli työ on esimerkiksi eri ammattialalla kuin alkuperäinen lupa eikä kysymys ole valtakunnallisesta työvoimapula-alasta, uuteen työhön on haettava uusi oleskelulupa. Jos työperusteisella oleskeluluvalla Suomessa työskentelevän työsuhde päättyy ennenaikaisesti, työntekijällä on kolme/kuusi kuukautta aikaa löytää uusi työ. Jos uutta työtä ei löydy tai muutakaan perustetta maassa oleskelulle ei enää ole, lupa perutaan. [Kolmen kuukauden työttömyyssääntö - Työ- ja elinkeinoministeriö](#)

Kokonaisuudessaan on myös huomioitava, että maahanmuuttajat ovat itse mukana politiikan valmistelussa, eivät ainoastaan kuultavina vaan aktiivisina toimijoina.

Maahanmuuttopolitiikka olisi nähtävä osana Suomen veto- ja pitovoimastrategiaa, joka kattaa laajasti kotoutumiskokemuksen, työ- ja koulutusperusteiseen maahanmuuttoon liittyvät palvelut, hyvät väestösuhteet sekä antirasistisen toiminnan, ja joka edellyttää kokonaisvaltaista strategiaa erillisten hallinnollisten siilojen sijaan. Asennemuutosta tarvitaan niin hallinnossa, työelämässä kuin rahoitussektorillakin.

Kuva 5: Syyskuun työpajoissa osallistujat valitsivat hankkeessamme tärkeimpiä teemoja. Suomenkielisen työpajan osallistujien mielestä neljä tärkeintä teemaa olivat työpaikat, talouskasvu ja innovaatiot, maahanmuuttopolitiikka sekä identiteetti ja moninaistuva suomalaisuus. Seuraavana päivän englanninkielisessä työpajassa kärkinelikko oli maahanmuuttopolitiikka, polarisaation ehkäisy ja luottamuksen säilyttäminen, talouskasvu ja innovaatiot sekä identiteetti ja moninaistuva suomalaisuus. Kuva Anssi Kumpula.

2. Työllistymisen ja yrittäjyyden rakenteet tukevat menestyksestä ja vastaanottavaa yhteiskuntaa

”Ilmastomuutos ja väestönkasvu kolmansissa maissa johtaa välttämättä muutoksiin pohjoisen hyvinvointivaltioissa. Koulutuksen ja osaamisen resurssit pitää laittaa kuntoon ja houkutella Suomeen kaikenlaisia maahanmuuttajia, ei pelkästään huippuosaajia. Vanhusten hoiva ja teollinen tuotanto sekä palvelualat kaipaavat tulevaisuudessa lisää työvoimaa. Kotoutumisen tukeen pitää satsata entistä enemmän, se on sijoitus tulevaisuuteen.” (Anonyymi vastaus verkkosivuilla olleeseen kyselyyn)

”Vähenevä väestö on ongelma kaikissa kehittyneissä länsimaissa. Kaikki länsimaat kilpailevat tuotteliaimmista henkilöistä. Jos Suomella ei ole kilpailuvaltteja tässä kilpailussa, Suomeen kohdistuva työperäinen maahanmuutto todennäköisesti tulee keskittymään matalan tuottavuuden sektoreille. On yleisesti tiedossa, että yhteiskunnallinen asema on vahvasti periytyvää myös tasa-arvoisissa maissa. Voidaankin olettaa, että maahanmuuttajien lapset tulevat enimmäkseen kuulumaan sosioekonomiseen alaluokkaan. Miltä näyttää valtio, jossa puolet tai yli puolet väestöstä kuuluu sosioekonomiseen etniseen alaluokkaan? - -” (Anonyymi vastaus verkkosivuilla olleeseen kyselyyn)

Työllisyysasteen ja tuottavuuden tulisi nousta talouden tasapainottamiseksi

Maahanmuuttajataustaisten työllisyysasteen tulisi nousta merkittävästi, jotta Suomen taloudellinen huoltosuhde (ei-työllisten ja työllisten välinen suhde) vahvistuisi tulevaisuudenkuvassa, jossa Suomessa on kahdeksan miljoonan ihmistä. Jos vieraskielisten työllisyysaste jää alle 64,7 prosentin, työllisten ja ei-työllisten välinen suhde heikkenee huolimatta työikäisen väestön 1,35 miljoonan henkilön kasvusta. Ilman muutosta työllisyysasteissa jopa nollamaahanmuutto johtaisi vahvempaan taloudelliseen huoltosuhteeseen. Sen sijaan, jos vieraskielisten työllisyysaste kohoaa yli 70 prosentin, taloudellinen huoltosuhde vahvistuu merkittävästi voimakkaan väestönkasvun myötä. Koska tulevaisuuskuvan taloudellinen pohja edellyttää työllisyysasteen selvää nousua, onnistuneen kotoutumisen merkitystä on mahdoton liioitella. (Aro 2025.)

Kahdeksan miljoonan suomalaisen väestöpohjan talouden hallitseminen nykyisellä tulojen ja menojen epätasapainolla johtaisi huomattavasti nykyistä vaikeampaan taloustilanteeseen, eikä maahanmuutto yksin korjaisi tätä kehitystä. Väestöskenaarion mallinnuksen perusteella maahanmuutto ei nosta valtiontaloutta tasapainoon, jos tuottavuuden kasvu pysyy nykyisellä noin 0,5 prosentin tasolla ja maahanmuuttajien työllisyysaste on noin 73 prosenttia. Merkittäväkään maahanmuutto ei yksin riitä tasapainottamaan julkista taloutta, jos tuottavuuden kasvu on näin heikkoa, eikä maahanmuuttajien työllisyys parane nykyisestä. Edes nuoren ja työikäisen muuttoväestön lisääntyminen ei olisi riittävä ratkaisu. (Laesterä 2025.)

Talouden tasapainottaminen edellyttäisi nykyistä korkeampaa tuottavuuden tasoa, joka riittäisi saavuttamaan julkisen talouden tasapainon jo nykyisellä maahanmuuttajien työllisyysasteella. Vastaavasti korkeampi työllisyysaste mahdollistaisi talouden tasapainon myös nykyisellä tuottavuuskasvulla, ja yhdistettynä nopeampaan tuottavuuden kasvuun se voisi johtaa valtiontalouden ylijäämään vuoteen 2050 mennessä. (Laesterä 2025.)

Kuva 6: Marraskuussa Vantaalla pidetyn työpajan nuorten toive päättäjille: mahdollisuuksia nuorille työhön, yrittäjyyteen ja hyvään elämään. Kuva: Anssi Kumpula

Maahanmuutto, tuottavuus ja talouden rakenteet

Voimakas väestönkasvu lisäisi paitsi palvelutarpeita myös palvelujen tuottamiseen tarvittavaa työvoimaa. Monet Suomeen muuttaneista olisivat tullessaan tai myöhemmin perheellisiä, jolloin he tarvitsisivat kasvatus- ja koulutuspalveluja sekä muita lasten ja nuorten palveluja. Heistä tulisi tulevaisuuden suomalaista työvoimaa, mutta samalla Suomeen muuttaneet aikuiset ikääntyisivät ja tarvitsisivat omia hyvinvointi- ja terveydenhuoltopalvelujaan. Kulttuuriset erot lisäisivät palvelutarpeiden ja -odotusten moninaisuutta, johon osin vastattaisiin eriytyvällä palvelutarjonnalla. (Saukkonen 2025.)

Kuva 7: Talous, tuottavuus ja työllisyys puhututti lopputapahtumassa panelisteja. Vasemmalta oikealle Ted Apter, Eero Laesterä, Pasi Saukkonen ja Mays Sweidan. Kuva: Anssi Kumpula

Taloudellisen kestävyysnäkökulmasta maahanmuuton kasvu on kannattavaa silloin, kun se kohdentuu aloille, joilla työn tuottavuus kasvaa samanaikaisesti. Pelkkä työvoiman määrän lisääminen ei siten riitä, vaan olennaista on se, mille toimialoille ja millaisiin tehtäviin työvoima kohdentuu.

Kun tarkasteluun liitetään ekologisen kestävyyskriteerit, maahanmuuton edellytykset tiukentuvat entisestään. Tuottavuuden kasvun tulisi tapahtua aloilla, jotka eivät lisää ilmastotai ympäristökuormitusta, vaan päinvastoin tuottavat jopa positiivisia ympäristövaikutuksia. Samalla kestävä kasvun on täytettävä myös sosiaalisen kestävyysvaatimukset ja edistettävä sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä työntekijöiden, paikallisten asukkaiden ja haavoittuvien väestöryhmien hyvinvointia koko arvoketjun läpi.

Näin määriteltynä kestävyysmurrosta tukeva maahanmuutto ei ole määrällinen vaan laadullinen kysymys. Se edellyttää taloudellisia rakenteita, työmarkkinoita ja institutionaalisia käytäntöjä, jotka ohjaavat työvoiman kohdentumista korkean tuottavuuden ja matalan ympäristökuormituksen toimialoille. Nykytilanteessa monet rakenteelliset ja kulttuuriset tekijät, kuten työmarkkinoiden eriytyminen ja hitaasti muuttuvat tuotannon rakenteet, kuitenkin hidastavat tällaista kehitystä. Vaihtoehtoisissa talouden ja kasvun skenaarioissa,

joissa kasvu ei perustu palvelutarpeiden määrälliseen lisääntymiseen vaan tuotantorakenteiden uudistumiseen, korkeamman tuottavuuden toimialoihin ja kestävyiden eri ulottuvuuksien yhteensovittamiseen, kestävyysmurroksen toteutuminen maahanmuuton avulla olisi nykyistä todennäköisempää.

Talouden tasapainottaminen maahanmuuton kautta edellyttää rakenteellisia muutoksia

Työpajoissa keskusteltiin runsaasti yhteiskunnallisen vastaanottavuuden merkityksestä kotoutumisen, työllistymisen ja pitovoiman edistäjänä. Koska Suomessa pk-yritysten määrä on suuri, on varmistettava, että työnantajilla on riittävästi tietoisuutta maahanmuuttaneiden rekrytoinnista tai kansainvälisestä rekrytoinnista ja maahanmuuttoprosesseista. On mahdollista, että yritykset jättävät rekrytoimatta kansainvälisiä osaajia, koska prosessia pidetään liian vaikeana, vaikka se olisi käytännössä hallittavissa.

Tutkintojen tunnistamisen tämänhetkinen hitaus ja selkeän polun puute nostettiin haasteeksi, ja pullonkaulaksi koettiin myös kielitaitoa testaavien YKI-kokeiden⁶ vähäinen määrä vuosittain. Mikäli väestönkasvua haluttaisiin edistää nykytilanteeseen verrattuna moninkertaisella nettomuutolla, suhtautuminen ulkomaisiin tutkintoihin ja työkokemukseen pitäisi täysin muuttua. Maahanmuuttaneiden lisäksi myös ulkomailla koulutuksensa suorittaneet ja työskennelleet suomalaissyntyiset kärsivät tilanteesta. Aina työllistymisen haasteet eivät liity kielitaitoon tai tutkintoon vaan verkostojen puuttumiseen.

Näitä haasteita voidaan ratkaista tiivistämällä yhteyttä oppilaitosten, työnantajien ja viranomaisten välillä. Korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten, samoin kuin kolmannen sektorin ja liittojen, roolia työelämäyhteyksien rakentajina olisi vahvistettava. Tulisi olla joustavia keinoja tunnistaa osaamista, ja toisaalta pitäisi pystyä tarjoamaan lisäkoulutusta ja jatkokoulutusta tarvelähtöisesti. Jotta monimuotoistuva Suomi tarjoaisi varteenotettavia uravaihtoehtoja niin suomalaisille kuin maahanmuuttajillekin, tulisi erilaisten urapolkujen ja yrittäjyyden yhdistämisen olla mahdollisia nykyistä helpommin.

⁶ Yleiset kielitutkinnot ovat aikuisille tarkoitettuja kielitutkintoja. Tutkinnoissa arvioidaan yleiskielen osaamista käytännön tilanteissa. Kokeen suorittanut henkilö saa todistuksen, jolla voit osoittaa virallisesti kielitaitonsa eri kielissä. [Yleiset kielitutkinnot \(YKI\) | Opetushallitus](#)

3. Suomi on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä ja huomioi alueelliset erot

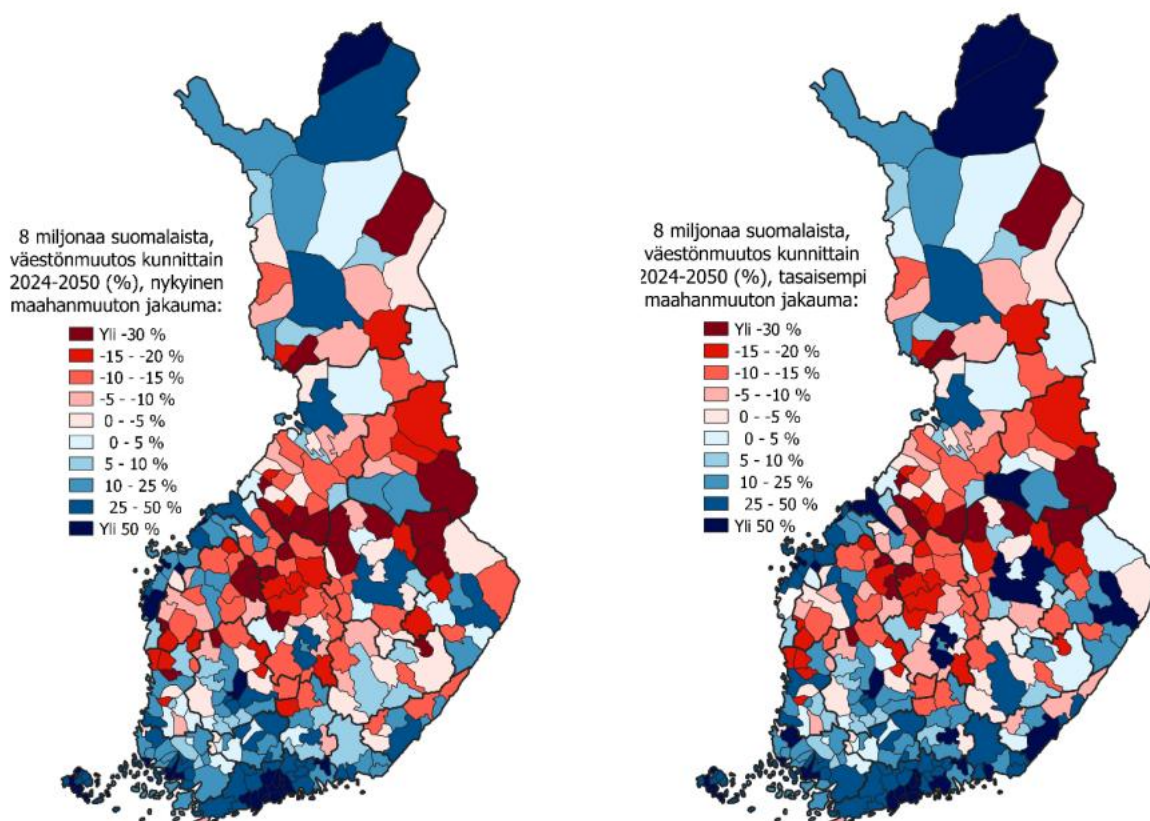
"Kyllähän Suomeen mahtuisi kahdeksan miljoonaa asukasta. Kysymys kuuluu, olisiko mahdollista, että ihmisiä levittyisi asumaan koko maan alueelle, ei vain nykyisiin kaupunkikeskuksiin. Jotta näin tapahtuisi, yrityksiä, palveluita ja kouluja pitäisi perustaa houkuttelemaan alueille asukkaita. Mutta onko tämä ikään kuin muna-kana-asetelma, sillä ei esim. kouluja etukäteen rakenneta, pitää olla lapsia, jotka menevät kouluun. Aivan kuin sodanjälkeisessä Suomessa, jossa kuntien kylissä tarvittiin kouluja, koska lapsia oli paljon. Nyt sivukyliä kouluja on lakkautettu joka puolella eli on tapahtunut päinvastainen "kehitys"." (Anonyymi vastaus verkkosivuilla olleeseen kyselyyn)

Vision for 2050: not having segregated areas, but rather mixed residential areas. Respectful dialogue in communities. (Syyskuun työpajan ryhmätyökeskustelun kooste)

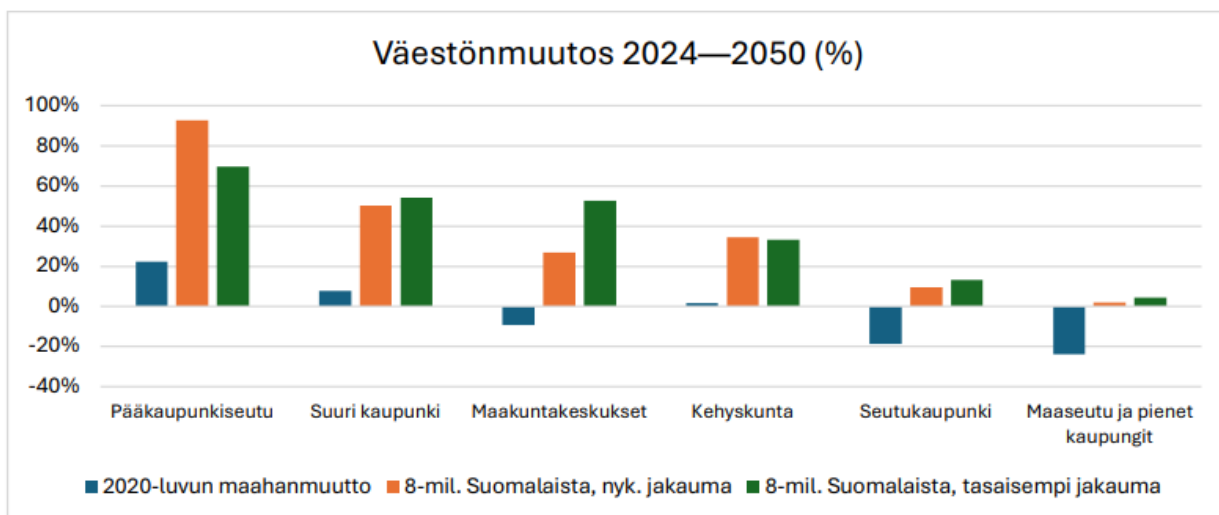
Alueellisen polarisaation ehkäisy vaatisi pienten kuntien veto- ja pitovoiman merkittävää kasvua

Suomeen kohdistunut maahanmuutto on ollut pitkään kaupunkikeskittynyttä ja alueellisesti polarisoitunutta. 2010- ja 2020-luvuilla väestönkehityksen erot ovat olleet kuntatasolla erityisen suuria. Väestönkasvu on keskittynyt vahvasti yliopistokaupunkiseuduille, joiden ulkopuolella vain yksittäisissä kunnissa on tapahtunut väestönkasvua. Maahanmuutto selittää alueellisia väestönkehityksen eroja muiden tekijöiden rinnalla. Noin 45 prosenttia maahanmuutosta kohdistuu Helsingin seudulle ja 63 prosenttia kuudelle suurimmalle kaupunkiseudulle. Lisäksi maan sisäinen maahanmuuttajataustaisten muuttoliike korostaa myös maahanmuuton väestöä keskittävää vaikutusta. Maahanmuuton merkitys on noussut erityisen suureksi suurten kaupunkien kasvun ajurina muodostaen useimmilla kaupunkiseuduilla tärkeimmän väestönkasvun lähteen. (Aro 2025.)

Myös kahdeksan miljoonan suomalaisen tulevaisuuskuva on alueellisesti polarisoitunut. Ensimmäinen mallinnus (kartta 1) perustuu maahanmuuton jakautumiseen tähänastista kehitystä vastaavasti, jolloin yhä noin 44 prosenttia kunnista menettäisi väestöään, vaikka koko maan väkiluku kasvaisi kahdeksaan miljoonaan. Toisessa mallinnuksessa (kartta 2) kasvatettiin maakuntakeskusten vetovoimaa, joka johtaa alueellisesti tasapainoisempaan kasvuun. Kuitenkin myös tässä mallinnuksessa etenkin Itä- ja Keski-Suomen seutukaupungit ja maaseutukunnat supistuvat (kuvio 3). Alueellisesti tasapainoisempi väestönkehitys vaatisikin pelkän maahanmuuton tason kasvun lisäksi pienempien kuntien houkuttelevuuden ja pitovoiman merkittävää kasvua. (Aro 2025.)

Kartta 1: Väestönmuutos 8 miljoonaa suomalaista skenaariossa kunnittain 2024—2050, nykyinen maahanmuuton jakauma. Kartta 2. Väestönmuutos 8-miljoonaa suomalaista skenaariossa kunnittain 2024—2050, tasaisempi maahanmuuton jakauma.

Kuvio 3. Väestönmuutos 2024—2050 kuntaryhmittäin eri tulevaisuudenkuvissa.

Eriytymistä tapahtuisi paitsi kansallisesti, myös kaupunkitasolla asuinalueiden välillä. Vaikka ulkomaalaistaustaista väestöä asuisi entistä enemmän kaikkialla, jotkin alueet olisivat kuitenkin etnis-kulttuurisesti toisia selvästi moninaisempia. Joissain ryhmissä tapahtuisi nykyistä paljon vahvempaa alueellista keskittymistä. Riskinä olisi joissain tapauksissa etnis-kulttuurisen erilaisuuden ja sosioekonomisen huono-osaisuuden nykyistä vahvempaa kytkeytymistä ja sen alueellista kiinnittymistä (segregaatiota). Asuinalueilla tapahtuisi kasvavaa eriytymistä, jota pitäisi ennakoida analyttisesti ja johon pitäisi vastata tietoperusteisesti. (Saukkonen 2025.)

Kahdeksan miljoonan vaikutukset kuntien ja hyvinvointialueiden talouteen

Kahdeksan miljoonan suomalaisen Suomen kuntien taloustilanne olisi vuonna 2050 varsin haastava huolimatta voimakkaasta väestönkasvusta. Kuntia tarkasteltaessa velkapainetarkastelulla rahoitustarve katetaan velkarahalla, ja veropaineessa vuotuinen ali-/ylijäämä taas pyritään korjaamaan kunnallisveroprosenttia nostamalla. Rahoitustarve katetaan viime kädessä velkarahalla, jos vuosikate ei veroprosentin nostosta huolimatta riitä investointeihin. (Laesterä 2025.)

Nykyisillä tulo- ja menokehitysoletuksilla valtiontalouden budjettialijäämä kasvaisi hankkeessa tehtyjen laskelmien mukaan noin 12 miljardista yli 70 miljardiin euroon vuoteen 2050 mennessä. Tasapaino saataisiin, jos tulojen kasvu nostetaan heti 0,17 prosenttiyksikköä menojen kasvun yli. Pelkkä maahanmuutto ei siis yksistään riittäisi korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa. (Laesterä 2025.)

Velkatasapaino ajaa ison joukon kuntia vaikeaan tilanteeseen jo vuonna 2030, jolloin lähes 80 kuntaa on vuosikatteeltaan negatiivisia – kunnat ottavat lainaa pankista maksaakseen palkat ja ostopalvelut. Määrä kasvaa lineaarisesti niin, että vuosikatteeltaan negatiivisia kuntia olisi vuonna 2040 189 ja vuonna 2050 222. Kuntia ei todennäköisesti ole kahdenkymmenen vuoden kuluttua tällä kuntaparadigmalla, kuntien tehtävillä ja kuntien tuloilla yhtä paljon kuin nyt. (Laesterä 2025.)

Väestön ikääntyminen lisää palveluntarvetta, mikä näkyy kasvavina kustannuksina hyvinvointialueilla. Vuodesta 2025 vuoteen 2050 seitsemän hyvinvointialueen tulos vaikuttaa olevan jatkuvasti positiivinen, näitä alueita olisivat Helsinki, Kanta-Häme, Länsi-Uusimaa, Pirkanmaa, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Pohjanmaa sekä Varsinais-Suomi. Päijät-Häme nousisi tulokseltaan ylijäämäiseksi noin kuluvan vuosikymmenen lopulla. Tämä tarkoittaisi kuitenkin todennäköisesti sitä, että alueita olisi ollut pakko yhdistää erityisen aluejakomenettelyn avulla, koska joillakin alueilla taseeseen muodostuva alijäämä on liian suuri ja näiden alueiden taloudellinen kantokyky heikkenisi muutenkin liikaa. Kuntatalouden tarkastelu osoittaa, että myös alueet eriytyvät taloudellisesti hyvin paljon. (Laesterä 2025.)

Vaikka maahanmuutto on tarpeen, pitää maahanmuuttajien ja kantaväestön – molempien – työllisyyden vahvistua. Suhteellisesti nykyistä suurempaa maahanmuuttoa ei voida ottaa taloudellisesti vastaan nykyisellä menojen ja tulojen kasvun suhteella tai tuottavuudella. Jos runsas väestönkasvu tapahtuisi nykyisen kaltaisissa rakenteissa, olemme taloudellisesti hyvin haastavassa tilanteessa.

Kuva 8: Väestökehityksen synkät kartat olivat osa jokaista työpajaa. Tässä dataa esittelee MDI:n kehitysjohtaja Janne Antikainen. Kuva: Anssi Kumpula

Väestönkasvu edellyttäisi ennätysellisen suurta asunto- ja infrarakentamista

Kahdeksan miljoonan suomalaisen tulevaisuuskuva edellyttäisi maahanmuuttopolitiikan suurten muutosten lisäksi ennätysellisen suurta asuntotuotannon tasoa ja tämän pitkäjaksoista ylläpitämistä. Ilman tätä voimakas kasvu ei ole mahdollista ja samalla asumisen hintataso kasvaisi voimakkaasti luoden negatiivisia sosioekonomisia vaikutuksia (Aro 2025). Alueita pitäisi kaavoittaa asumiseen ja muuhun rakentamiseen etenkin suurimmissa kaupungeissa, mutta myös muilla kasvualueilla (Saukkonen 2025).

Rakentamisella on vääjäämättömiä ilmasto- ja luontovaikutuksia, joiden minimointi edellyttäisi paitsi muutoksia rakentamisen tapaan, myös arvojen ja ajattelun muutosta liittyen

olemassa olevan rakennetun ympäristön hyödyntämiseen ja säilyttämiseen (Järvenreuna 2025).

Kestävän liikennejärjestelmän rakentaminen kasvavien kaupunkien tarpeisiin edellyttäisi paitsi merkittäviä investointeja, myös kaupunkisuunnittelun paradigmojen muutoksia ja yksityisautoilun vaatiman kaupunkitilan siirtymistä kaupunkilaisten ja ympäristön hyvinvointia palvelevaan käyttöön. Sekä suurissa kaupungeissa että kaupunkiseuduilla tehdään parhaillaan päätöksiä, jotka vaikuttavat 2050-luvun asukkaiden liikkumisen ja asumisen ilmastovaikutuksiin. Tulevaisuuden fyysiset kaupunkirakenteet muodostavat joko haastavia polkuriippuvuuksia tai kestävän elämän edellytyksiä. (Järvenreuna 2025.)

Syyskuun sidosryhmätyöpajoissa asumisen muodot ja tarve runsaalle rakentamiselle puhutti. Etenkin nousi esiin toive asuinalueista, joissa eritaustaisten ihmisten tapaaminen olisi osa arkea. Tämä edistäisi luottamusyhteiskunnan ylläpitoa ja ehkäisisi polarisoitumista ja segregoitumista väestön kasvaessa maahanmuuton kautta.

Yhteisöllisyys ja kestävä elämäntapa tavoitteeksi

Väestönkasvu aiheuttaa päästöjen kasvua energian ja materiaalin kulutuksen lisääntymisen vuoksi. Suomen kaltaisissa korkean tulotason maissa asukaskohtaiset kokonaispäästöt ovat huomattavasti korkeammat kuin matalan tulotason maissa, ja suomalaiset kuluttavat muiden länsimaiden tavoin moninkertaisesti suhteessa ilmaston ja ympäristön asettamiin rajoihin. Mutta miten päästöt ja kulutus kehittyvät tilanteessa, jossa Suomen väestönkasvu kahdeksaan miljoonaan tapahtuu maahanmuuton kautta?

Maahanmuuttoon ja ilmastopäästöihin vaikuttavat lukuisat suorat ja epäsuorat taloudelliset, sosiaaliset ja poliittiset tekijät, mikä tekee etenkin pitkän aikavälin vaikutusten arvioinnista vaikeaa. Voidaan kuitenkin olettaa, että korkeammat maahanmuuton määrät kasvattaisivat esimerkiksi asumisen ja liikkumisen päästöjä Suomessa. Kun maahanmuutto suuntautuu köyhiltä alueilta rikkaammille, maahanmuuttajien elämäntapa muuttuu aiempaa päästöintensivisemmäksi, kun esimerkiksi päivittäistavaroiden kulutus, asuminen, infrastruktuuri, terveydenhuolto ja koulutus tuottavat lähtömaata suuremmat päästöt.

Meidän tulisikin löytää tapoja, joilla Suomeen kohdistuvalla maahanmuutolla voitaisiin edistää kestävyysmurrosta. Olennaista olisi, että maahanmuuton kanssa samaan aikaan vahvistetaan materiaalista hyvinvointia, vähennetään epätasa-arvoa ja pienennetään ympäristökuormitusta. Kahdeksan miljoonan suomalaisen Suomessa uudenlaisen, entistä moninaisemman suomalaisen identiteetin tulee nojautua vähemmän materiaaliseen kuluttamiseen ja enemmän ajatuksiin hyvästä elämästä, yhteisöllisyydestä ja kestävästä elämäntavasta.

4. Monimuotoista suomalaisuutta arvostetaan ja yhteiskuntarauhaa ylläpidetään

”Suomalainen kokee olevansa suomalainen Suomen rajojen ulkopuolella. Suomessa hän on ennen muuta vaikkapa oululainen, espoolainen tai kainuulainen. Hän voi olla samaan aikaan myös vaikka amerikkalainen tai intialainen, tai mitä muuta vain.”
(Anonyymi pohdinta ensimmäisestä tulevaisuusdialogityöpajasta)

”Minua tullaan äänestämään presidentiksi ja kaikki mamut saavat oikeuksia.”
(Anonyymi tulevaisuudenhaave nuorten tulevaisuusdialogityöpajasta)

Suomalaisuudessa arvostettaisiin yhä luontoa, hiljaisuutta ja rehellisyyttä. Yksinäisyyttä olisi ehkäisty luomalla yhteisiä paikkoja kohtaamisille.” (Anonyymi pohdinta ensimmäisestä tulevaisuusdialogityöpajasta)

Suomalaisuus vuonna 2050

- Avoin
- Monimuotoinen
- Cultured
- Positiivinen
- Itsevarma
- Ei riskejä
- Hiljainen
- Sisu

(Anonyymi pohdinta ensimmäisestä tulevaisuusdialogityöpajasta)

Suomi vuonna 2050

- Colorful
- Green
- Empty
- Grey
- Actual happy
- Saami
- Urbanized
- Diverse
- Hope
- Open

(Syyskuun englanninkielisen työpajan osallistujien kerryttämä listaus)

Maahanmuutto viimeisten 35 vuoden aikana on jo muuttanut Suomea, ja maahanmuuton aiheuttama muutos myös voimistuu. Siksi on tärkeää tarkastella tämän kehityksen seurauksia laaja-alaisesti ja kokonaisvaltaisesti. On pohdittava ilmiöiden muutosta ja sen vaikutuksia pidemmällä aikavälillä ilman valmiita arvoasetelmia. Muuttoliike ei ole hyvä tai huono asia, vaan laaja inhimillisen elämän kokonaisuus, joka tuottaa sekä etuja että haasteita. Yksioikoinen ja arvoväritteinen tarkastelu tuottaa helposti vääriä tulkintoja, joiden varaan ei voida tehdä kestäviä päätöksiä. Moninaisen yhteiskunnan kehittäminen edellyttää tietoa ja sen hyödyntämistä sekä laajaa yhteiskunnallista keskustelua. (Saukkonen 2025.)

Kuva 9: Kahdeksan miljoonan suomalaisen Suomen identiteettiä pohdittiin projektin aikana kahdessa tulevaisuusdialogissa. Ensimmäiseen dialogiin osallistui tieteen ja taiteen asiantuntijoita: Anna Sidorova, Nadir Mohamud, David Kozma, Manar Ameli, Shadia Rask, Seija Jalagin, Nafisa Yeasmin ja Pasi Saukkonen. Toinen dialogi järjestettiin vantaalaisnuorille marraskuussa. Kuva: Laura Koivisto-Khazaal.

Suomalaisuus vuonna 2050 on monimuotoista ja yhteisiin arvioihin perustuvaa

Laajamittaisen Suomeen muuton seurauksena nykyistä huomattavasti suurempi osa väestöstä olisi ensimmäisen ja toisen sukupolven ulkomaalaistaustaisia eli Suomessa syntyneitä. Yhä useammalla muutto Suomeen juontuisi isovanhempien sukupolveen. Käsitysten suomalaisuudesta on kehityttävä siten, että kuka tahansa Suomeen muuttanut voi tuntea olevansa suomalainen ja tulla hyväksytyksi yhteiskunnan ja kansakunnan jäsenenä sellaisena kuin on. (Saukkonen 2025.)

Väestörakenteen muutos koskettaisi koko Suomea, mutta olisi erityisen voimakasta suurimmilla kaupunkiseuduilla ja kasvukeskuksissa. Kahdeksan miljoonan asukkaan Suomessa vuonna 2050 joillakin paikkakunnilla ulkomaalaistaustaisia olisi enemmän kuin suomalaistaustaisia, ja nämä olisivat niin sanottuja majority-minority-kaupunkeja. Kielellinen, uskonnollinen ja muu kulttuurinen moninaisuus olisi kahdeksan miljoonan asukkaan Suomessa entistä laajempaa ja monipuolisempaa. Pääkaupunkiseudulla ja muissa suurimmissa kaupungeissa olisi etnisessä ja kulttuurisessa mielessä läsnä ”koko maailma”.

Moni Suomeen muuttanut ”suomalaisuusi” esimerkiksi kielellisesti ja elämäntavoiltaan, mutta pysyvien vähemmistöjen määrä kasvaisi ja niiden koko suurenisi. Monet yksilöt kokisivat olevansa jonkinlaisia etnisiä, kielellisiä tai kulttuurisia hybridejä. (Saukkonen 2025)

Monimuotoisessa nyky-Suomessa monikielisyys on jo arkea, ja nuorille järjestetyssä työpajassa keskustelussa kuului jo moni muu kieli suomen lisäksi. Ruotsin kieli ei projektin aikana noussut juurikaan esille, mutta suomen kielen asemaa tulevaisuudessa pohdittiin muissa työpajoissa eri näkökulmista:

”Suomen kieli olisi edelleen keskeinen osa suomalaisuutta, ja monikielisyyttä arvostettaisiin. Murteet, aksentit ja useat äidinkielet nähtäisiin rikkautena. (Anonyymi pohdinta ensimmäisestä tulevaisuusdialogityöpajasta)

”Maahanmuutto nähdään joissain keskusteluissa uhkana suomen kielen tulevaisuudelle. Onko näin? Kielikysymys menee usein tunteisiin. Haluaisin kuulla lisää, miten suomen kieli pidetään elävänä, jos maahanmuutto voimistuu.” (Syyskuun työpajasta kommentti)

Yhteiskuntarauha ei synny eikä säily itsestään

Väestönkasvu ja väestön moninaistuminen tuottaisivat uudenlaisia ihmissuhteita ja sosiaalisia verkostoja. Keskinäinen luottamus väestöryhmärajojen ylitse ei olisi itsestäänselvyys, vaan hyvien väestösuhteiden vahvistaminen ja ylläpito edellyttäisivät aktiivista työtä. Yhdessä olemiseen ja tekemiseen niin työssä, kouluissa kuin vapaa-ajalla pitäisi panostaa. Suomalaisuutta olisi kahdeksan miljoonan asukkaan Suomessa entistä vahvemmin määriteltävä siten, että kaikki Suomessa asuvat voisivat kokea olevansa suomalaisia. Syrjintään tulisi puuttua määrätietoisesti, eikä rasismille saisi antaa lainkaan tilaa. (Saukkonen 2025)

Kasvava ja moninaistuva väestö tuottaa myös kehityksen vastustajia. Monet kokisivat vieraantumisen tunnetta esimerkiksi omasta asuinalueestaan, jonka koettaisiin muuttuvan liian nopeasti ja väärään suuntaan. Kansalaisten huolenaiheisiin pitäisi suhtautua vakavasti, jotta he voisivat hyväksyä elämänsä olosuhteet ja katsoa luottavasti tulevaisuuteen. Kaikkien suomalaisten keskinäisen yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistamiseen tulisi panostaa niin julkisen sektorin, kansalaisyhteiskunnan kuin jokaisen kansalaisenkin voimin. (Saukkonen 2025)

Kuva 10: Vantaalaisnuorilta kysyttiin, miltä hyvä elämä näyttää vuonna 2050. Perhe ja läheiset oli selvä ykkönen nyt ja tulevaisuudessa. Samoin uskonto on monelle tärkeä osa arkea, oli se sitten kristinusko tai islaminusko. MDI:n johtava asiantuntija Laura Koivisto-Khazaal ohjeistaa nuoria tehtävän pariin. Kuva: Anssi Kumpula

Työpajoissa keskusteltiin siitä, kuinka koettu rasismi ja työpaikan löytämisen vaikeus vievät terää urahaaveista ja tulevaisuudenuskosta. Nuorten tulevaisuusdialogeissa pohdittiin, että turvallisuus vuoden 2050 Suomessa kumpuaisi omasta pärjäämisestä: osaamisesta, hyvästä työpaikasta ja taloudellisesta turvasta. Turvaa toisivat myös ympärillä olevat ihmiset ja Suomi kotimaana. Toisaalta pohdittiin myös, voisiko tulevaisuuden Suomessa oma ase tuottaa lopulta voimakkaimman turvan tunteen: *Minulla on oma ase ja palkkaan bodyguardin.* (Anonyymi pohdinta nuorten tulevaisuusdialogityöpajasta)

Englanninkielisessä työpajassa painotettiin tarvetta yhteiskuntaa läpileikkaavalle työlle, jotta ehkäistään polarisaatiota ja lisättäisiin keskinäistä luottamusta. *All the political parties need to come to an understanding of the value, necessity for diversity in Finland. Media, social media (especially for young people), schools have a role in this too, shaping public discussion. Spaces and chances to meet people from diverse backgrounds, increasing education and awareness: fear of the "unknown" can often be behind negative approaches.* (Syyskuun englanninkielisen työpajassa ryhmätyön kooste)

Tulevaisuusdialogeissa korostui ajatus, että vuonna 2050 suomalaisuus ei olisi enää sidottu syntyperään, kielitaitoon tai ihonväriin, vaan yhteisiin arvoihin ja jaettuun tahtoon rakentaa kestävä yhteiskunta. Jotta tämänkaltaiseen tulevaisuuteen päästäisiin, suomalaisuuden identiteetistä ja sen jatkuvasta muutoksesta tulisi keskustella paljon nykyistä enemmän: *Identiteetti ei ole koskaan valmis, tai muuttumaton. Taidetta hyödynnettäisiin aktiivisesti välineenä suomalaisuuden identiteetin tutkimiseen, purkamiseen ja uudelleen rakentamiseen. Eri taustoista tulevien taiteilijoiden esitykset, runot ja visuaaliset teokset auttaisivat tuomaan esiin kokemuksia, joita ei muuten kuultaisi.* (Anonyymi pohdinta ensimmäisestä tulevaisuusdialogityöpajasta).⁷

Kuva 11: Lopputapahtumassa yleisö sai äänestää. Tässä raportissa esitellyistä neljästä teemasta vaikeimmaksi aihepiiriksi koettiin identiteettikeskustelu ja tärkeimmäksi yrittäjyyden ja työllistymisen rakenteiden muokkaus. Kuva: Anssi Kumpula

⁷ Monet rikastuttavat jo keskustelua siitä, mitä kaikkea suomalaisuus jo on: Zimema Mhonen syksyllä 2025 julkaistu Finland in Color: [What Makes a Finn a Finn? \(Docu Series Trailer\)](#). Vuonna 2023 Nadir Mohamudin ja Salma Jaman valokuvanäyttely laajensi mediassa näkyvää representaatiota [Juuriemme jäljillä | Suomen valokuvataiteen museo](#). Vuonna 2021 muusikko Hassan Maikal julkaisi kappaleen ”Aina ollu tääl” <https://youtu.be/jVZ4tbRB4RI> heijastuen omakohtaisiin kokemuksiinsa etniseen vähemmistön kuuluvana suomalaistaiteilijana. Mm. kirjailijat Sara Al-Husaini (Huono tyttö, 2023, Kenelle maa kuuluu, 2025) ja Ujuni Ahmedin (Tyttöille, jotka ajattelevat olevansa yksin, 2022) ovat aktiivisesti nostaneet esiin asioita, joista myös tulisi pystyä keskustelemaan ilman rasistiksi leimaantumisen pelkoa, kuten yhteisöllisestä väkivallasta.

Suosituks

Kahdeksan miljoonaa suomalaista vuonna 2050? -projekti on osoittanut, että vaikka Suomi ei tähtäisikään kahdeksan miljoonan asukkaan valtioksi, projektissa käsitellyt aiheet ovat ajankohtaisia jo nyt.

Suomen julkistaloudellinen tilanne on erittäin haastava, alueellinen eriytyminen voimistuu ja työikäisten väestönkasvu on vain maahanmuuton varassa. Suomi on jo moninainen, mutta yhteiskuntarauha ei voi säilyä ja edistyä, jos arki polarisoituu ja eri väestöryhmien välinen epäluottamus kasvaa.

Jotta Suomi olisi menestyksenkäs hyvinvointivaltio ja -yhteiskunta vuonna 2050, yhteiskunnallista keskustelua tulee käydä laajasti ja rakentavasti. Pelkkä keskustelu ei kuitenkaan riitä, vaan tarvitaan yhteinen suunta ja askelmerkit. Seuraavaksi esittelemme projektin pohjalta tekemämme suositukset identiteettikeskustelun tärkeydestä, kansallisen elinvoima-, veto- ja pitovoima sekä yhteiskuntarauhaindeksin tarpeesta ja yhtenäisen kansallisen strategian luomisesta.

SUOSITUS 1: Suomi tarvitsee rakentavaa kansallista keskustelua suomalaisuuden identiteeteistä sekä paikallisia ja kansallisia toimia

Kaikkien Suomessa asuvien on voitava kokea olevansa suomalainen. On myös osattava tehdä rajanvetoja sallitun, kielletyn ja siedetyn välillä avoimen yhteiskunnan hengessä ja luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Saukkonen 2025.)

”Kaksisuuntainen kotoutuminen” ja ”yhteiskunnan vastaanottavuus” ovat termejä, joiden merkitys ei välttämättä ole tunnettu niin sanotun maahanmuuttosektorin ulkopuolella. Niillä on kuitenkin merkittävä rooli yhteiskuntamme tulevaisuudelle, sillä niihin kytkeytyy suomalaisuuden identiteetti. Projektimme pohjalta on selvää, että identiteetistä ja identiteeteistä tulisi keskustella paljon nykyistä enemmän. Moninaistuvassa Suomessa identiteettikeskustelu ei ole vain arvokeskustelua, vaan strateginen väline yhteiskuntarauhan, demokratian ja osallisuuden vahvistamiseksi. Näiden vahvistaminen vaatii konkreettisia toimia koulutuksessa, työelämässä, palveluissa sekä mediassa. Lisäksi tarvitaan poliittista keskustelua, joka pyrkii yhteisen ymmärryksen rakentamiseen ja konfliktien ennaltaehkäisyyn, ei polarisoimiseen.

MDI ehdottaa, että Suomessa laaditaan kansallinen linjaus moninaisten suomalaisidentiteettien käsittelemiseksi, ymmärtämiseksi ja vahvistamiseksi. Tämän pohjalta toteutetaan toimenpiteitä paikallisesti ja edistymistä seurataan yhteisesti kansallisella tasolla.

Paikalliset toimet ratkaisevat onnistumisen kansallisesti. Sen vuoksi on tärkeää, että toimeenpano tapahtuu läpileikkaavasti kuntien, työllisyysalueen, hyvinvointialueen, oppilaitosten, työnantajien ja järjestöjen yhteistyönä. Painopiste on arjen vuorovaikutuksessa ja tavoitteena on suomalaisuuden moninaisten identiteettien tunnustaminen, hyväksyminen ja arvostaminen paikallisesti. Tämä edesauttaa kansallisesti eri väestöryhmien keskinäisen luottamuksen rakentamista ja yhteiskuntarauhan edistämistä.

SUOSITUS 2: Suomi tarvitsee kansainvälisen EVPY-indeksin

Kuten hankkeessamme olemme osoittaneet, Suomi on väestönkehityksen, taloustilanteen ja ilmastonmuutoksen osalta niin suurten haasteiden edessä, että asioita ei voi ratkaista siiloissa. Kansallisen tilannekuvan kirkastamiseksi ja maamme vahvuuksien ja heikkouksien tunnistamiseksi tarvitaan vankkaa tietopohjaa päätöksenteon tueksi.

MDI ehdottaa, että Suomelle luodaan kansainvälinen, maita vertaileva elinvoima-, veto- ja pitovoimaindeksi (EVP), jossa huomioidaan myös identiteettikeskustelun edistäminen yhteiskuntarauha (Y). Tämä tuottaisi vertailukelpoisen kokonaiskuvan eri maiden elinvoima-, veto- ja pitovoimasta sekä yhteiskuntarauhan tilasta.

MDI on kehittänyt kunnille kotimaisen EVP-indeksin,⁸ jossa kuntia vertaillaan keskenään 20 avainmuuttujan tiedoin. Vastaavaa logiikkaa käyttäen, ja yhteiskuntarauhaosan sisällyttäen, voidaan nyt laatia kansainvälinen, maita vertaileva EVPY-indeksi. Indeksillä kokoaa harmonisoiduista lähteistä (esim. OECD, Eurostat, YK:n järjestelmät ja kansalliset tilastot) indikaattorit, jotka kuvaavat esimerkiksi väestöä, kasvua ja työmarkkinoita, elämisen laatua ja saavutettavuutta, osaajien ja investointien vetovoimaa, ihmisten ja yritysten pitovoimaa sekä turvallisuutta, luottamusta ja yhteenkuuluvuutta. Menetelmänä käytettäisiin avoimesti dokumentoitua pisteytystä, jonka tulokset validoidaan takautuvalla aikasarja-analyysillä.

Indeksi julkaistaisiin vuosittain ja se tuottaisi sekä kokonaisrankingin että neljä osaindeksiä (elinvoima, vetovoima, pitovoima sekä yhteiskuntarauha), joiden avulla Suomi voi tunnistaa vahvuudet ja aukot sekä kohdentaa toimenpiteitä. Ensimmäinen versio toteutetaan pilottina 10–15 verrokkimaan kesken (esim. Pohjoismaat, EU:n avainmaat). Verrokkimaiden joukkoa laajennetaan vaiheittain.

⁸ MDI lanseerasi vuonna 2023 EVP-indeksin kuntakentän käyttöön. Indeksillä tavoitteena on tarkastella kokonaisvaltaisesti ja samanaikaisesti sekä alueiden elinvoimaa että veto- ja pitovoimaa. [EVP-indeksi - MDI ja https://kaks.fi/wp-content/uploads/2023/11/63-aro-ym-24112023-alueiden-valiset-elinvoima-vetovoima-ja-pitovoimaerot.pdf](https://kaks.fi/wp-content/uploads/2023/11/63-aro-ym-24112023-alueiden-valiset-elinvoima-vetovoima-ja-pitovoimaerot.pdf)

SUOSITUS 3: Monimuotoinen Suomi tarvitsee kokonaisstrategian

Suomella on useita erilaisia kansallisia strategioita, joihin on luotu työn edistymistä kuvaavia mittareita. Nämä kansalliset strategiat kohdentuvat usein vain yhteen teemaan, kuten turvallisuuteen, ympäristöön, koulutukseen tai matkailuun.

MDI ehdottaa, että Suomelle luodaan monimuotoistuvaa yhteiskuntaa vahvistava kokonaisstrategia. Se on kansallinen kokonaisstrategia, joka kattaa useita laajoja teemoja, kuten väestöpolitiikan, elinvoima- ja työllisyyspolitiikan, maahanmuutto- ja kotoutumispolitiikan, ympäristöpolitiikan sekä talouspolitiikan niin kunta-, alue- kuin kansallisellakin tasolla. Strategia määrittelee mitattavat tavoitteet, mikä mahdollistaa läpinäkyvän seurannan.

Strategia voi olla vaikuttava vain, jos sillä on laaja parlamentaarinen hyväksyntä ja se ulottuu yli hallituskausien. Strategian avulla voidaan valita yhteinen suunta ja asettaa selkeät prioriteetit, mikä helpottaa eri osa-alueiden toimijoiden koordinoitua ja resurssien tarkoituksenmukaista kohdentamista. Kansainvälinen yhteensopivuus esimerkiksi OECD:n maaraporttien ja EU:n lainsäädännön kanssa on syytä varmistaa jo valmistelun alkuvaiheessa.

Strategiaan laaditaan selkeä toimeenpanosuunnitelma sekä mittarit, joiden avulla toteutusta voidaan seurata. Sen tulee olla riittävän joustava, jotta kriisit ja teknologinen kehitys eivät tee siitä vanhentunutta. Onnistumisen edellytyksiä ovat myös riittävä resursointi ja osaaminen. Tärkeintä on strategiaan sitoutuminen kaikilla yhteiskunnan tasoilla, niin hallinnon eri kerroksissa ja elinkeinoelämässä, kuin tavallisten kansalaisten parissa. Tämä edellyttää aktiivista ja avointa viestintää siitä, mitä tehdään, miksi tehdään ja millaisia vaikutuksia toimilla arvioidaan olevan ihmisten arkeen nyt ja tulevaisuudessa.

Loppusanat

Seuloessamme hankkeen aikana tuotettuja tekstejä ja kerättyjä kommentteja loppuraporttia varten hankkeen monitahoisuus ja laajuus konkretisoitui. Jokaista aihepiiriä olisi voinut viedä syvemmälle, ja jokaisesta aihepiiristä olisi voinut lähteä moneen eri suuntaan. Näitä eri suuntia toivomme voivamme kartoittaa ja tutkia tulevaisuuden eri projekteissa.

Hankkeen lopputapahtumassa keräsimme osallistujilta kommentteja siitä, mitä olisi pitänyt tehdä toisin tai huomioida paremmin. Esimerkiksi ruotsin kielen asema tai EU-lainsäädännön merkitys on jäänyt työpajoissamme ja työpapereissamme huomiotta. Maahanmuuttaneiden ja ensimmäisen polven suomalaisten ääni olisi voinut olla hankkeessamme nykyistä voimakkaampi, siitä huolimatta, että pyrimme laajataustaiseen osallistujajoukkoon järjestämällä työpajoja suomeksi, englanniksi ja kaksikielisenä.

Kommenttipuheenvuoron pitänyt tutkija Riina Bhatia nosti esiin tärkeitä näkökulmia, kuten sen, miten hyvinvointia voidaan luoda kasvuttomassa taloudessa. Hän myös muistutti, että *taloudellinen argumentti ei yksin riitä maahanmuuton legitimizeetin perustaksi ja joskus se voi olla jopa haitallinen. Jos ja kun maahanmuutolta ei ole odotettavissa taloudellista tuottavuutta, sen hyväksyttävyyys yhteiskunnassa voi helposti heikentyä.* Tämä tukee hankkeemme viestiä siitä, että yhteiskuntarauhaa tulee kaikissa olosuhteissa rakentaa ja ylläpitää.

Kiitämme Sitraa tämän mielenkiintoisen työn mahdollistamisesta. Suuri kiitos kuuluu myös työtä kanssamme toteuttaneille henkilöille ja kaikille hankkeen työpajoihin ja tapahtumiin osallistuneille, jotka ovat jakaneet näkökulmiaan tulevaisuuden Suomesta. Lopuksi kiitämme hankkeen ohjausryhmää ja rahoitushaun muita hankkeita, joilta olemme saaneet arvokkaita kommentteja ja parannusehdotuksia läpi hankkeen.

Vaikka tämä työ päättyykin joulukuussa 2025, MDI:n työ aiheiden parissa jatkuu. Tässä hankkeessa kerrytettyä tietoa tullaan hyödyntämään monien muiden projektien taustalla rakentaessamme paremmin kehittyvää ja kehittäväää Suomea.

Lähteet

Päälähteet

Aro, T., Aro, R., Hanhela T., Laesterä, E. (2023). Alueiden väliset elinvoima-, vetovoima- ja pitovoimaerot <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2023/11/63-aro-ym-24112023-alueiden-valiset-elinvoima-vetovoima-ja-pitovoimaerot.pdf>

Aro, R. (2025). [Kaksi tulevaisuuskuvaa vuosien 2024—2050 väestönkehityksestä](#). Työpaperi III. Kahdeksan miljoonaa suomalaista vuonna 2050? MDI, Helsinki.

Järvenreuna, V. (2025). [Ilmastonmuutos, muuttoliikkeet ja maahanmuuton kestävyysvaikutukset](#). Työpaperi I. Kahdeksan miljoonaa suomalaista vuonna 2050? MDI, Helsinki.

Laesterä, E. (2025). [Talous kahdeksan miljoonan suomalaisen Suomessa vuonna 2050. Talous kahdeksan miljoonan suomalaisen Suomessa vuonna 2050](#). Työpaperi IV. Kahdeksan miljoonaa suomalaista vuonna 2050? MDI, Helsinki.

Saukkonen, P. (2025). [Maahanmuutto Suomessa ennen, nyt ja tulevaisuudessa](#). Työpaperi II. Kahdeksan miljoonaa suomalaista vuonna 2050? MDI, Helsinki.

Taponen, J. Prevenza *Maahanmuutto ja turvallisuus*. Esitelmä 8.8.2025 MDI:n Suomen Tulevaisuuden tekijät-projektin webinaarissa.

Muita tekstissä mainittuja lähteitä

Ahmed, U. Tytöille, jotka ajattelevat olevansa yksin, (2022).

Al-Husaini, S. Huono tyttö (2023), Kenelle maa kuuluu (2025).

Jalma, S. Mohamud, N., (2023) Juuriemme jäljillä: [Juuriemme jäljillä | Suomen valokuvataiteen museo](#).

Kotoutuminen.fi: <https://kotoutuminen.fi/yhteiskunnan-vastaanottavuus>

Maikal, H. (2021) *Aina ollu tääl*: <https://youtu.be/jVZ4tbRB4RI>

MDI: [EVP-indeksi - MDI](#)

Mhone, Z. (2025) Finland in Color: [What Makes a Finn a Finn? \(Docu Series Trailer\)](#).

Opetushallitus: [Yleiset kielitutkinnot \(YKI\) | Opetushallitus](#)

Työ- ja elinkeinoministeriö: [Kolmen kuukauden työttömyyssääntö - Työ- ja elinkeinoministeriö](#)